

Uvodnik

Andrej Bratuž

Ob šestdesetletnici ustave

Letos poteka šestdeset let, odkar je republika Italija dobila svojo ustavo. Po dvajsetletju fašističnega režima je italijanska kraljevina s Savojsko hišo pokazala vse svoje slabosti in krivde ter je zato tudi propadla. Na njenih ruševinah je po odporniškem gibanju in osvoboditvi Italija postala republika in je tako dobila tudi svojo osnovno listino-ustavo. Še prej je v času skoraj stoletnega obdobja monarhije imela znani Albertinski statut, neke vrste ustavno listino. Kdaj so evropske države zadobile svoje ustave? Spomnimo naj tu na daljni srednji vek, ko je v kratkni Angliji prišlo do prve pomembne državne ustavne listine. Leta 1215 je nastala znamenita Magna Charta libertatum (Velika listina svoboščin), ki tako pomeni zgodovinsko prvo ustavno listino v Evropi. Sicer je v Veliki Britaniji nato v naslednjih stoletjih prišlo še do raznih nadaljnjih dokumentov, s katerimi je današnje Združeno kraljestvo pridobilo še druge pravice in svoboščine, obenem pa tudi dolžnosti. Tako je zlasti znan Bill of Rights ali Listina o pravicah, ki še nadalje določa razne dele britanske državne ureditve. V vsem tem je zlasti govor o vlogi vladarja, omejitvi njegove oblasti, pomenu plemstva itd. Tako je nastal tudi zgodovinski dvodomni parlamentarni sistem. Tako imamo House of Lords, ki je Lordska zbornica, in House of Commons (Spodnja zbornica), ki je danes edini pravi zakonodajni organ Velike Britanije, medtem ko ima Zgornji dom oz. Lordska zbornica bolj simbolni pomen. Vse to so v času tudi teoretsko izoblikovali veliki angleški filozofi kot F. Bacon, J. Locke, D. Hume in drugi, ki so poleg Francozov izoblikovali moderno politično filozofijo. Duh teh nauk je v 18. stoletju prešel tudi v nastajajočo ameriško demokracijo. Zanimivo pa je, da Velika Britanija pravzaprav nima enotne ustave, ampak že omenjeno serijo raznih pomembnih dokumentov. V Evropi pomeni posebno važen mejnik leto 1848, ko so padli veliki absolutizmi, kot v Avstriji Metternichov, in so se začele postavljati osnove ustavnim monarhijam.

Ostanimo sedaj ob sedanjih italijanski republiški ustavi. Ta je nastala v povojni ustavodajni skupščini in so pri njej sodelovali takratni vodilni italijanski politiki in pravniki, pravi izraz antifašističnega tabora in s tem tudi očetje demokratične republike. Tu si sedaj oglejmo glavna načela ustavne listine iz leta 1948. Prvi člen od 1 do 6 imajo vsi splošno načelno veljavo. Prvi člen trdi, da je Italija republika, osnovana na delu. V naslednjih členih se poudarja enakost državljanov brez ozira na jezik, vero, spol, nazore in socialne razlike. Šesti člen ustave je zelo pomemben za narodne manjšine, saj pravi, da Republika s posebnimi določili štiti jezikovne manjšine. Iz tega pa jasno izhaja, da mora država izdati zanje ustrezne zakone. Vse to je zelo važno tudi za nas. Italijanski parlament pa je šele leta 2001 izglasoval zaščitni zakon za slovensko manjšino. Sedmi člen ustave pa ureja odnose med Cerkvijo in državo.

Ne bomo tu analizirali celotne ustavne listine. Vsi ostali členi pa obravnavajo v glavnem državno ureditev (organi, funkcije, upravna delitev itd.), nato pa še vprašanja, kot so delo, gospodarstvo in socialni aspekti družbe. Vsekakor pa pomeni ustava neke države temeljno listino z osnovnimi smernicami za družbeno urejeno življenje. To velja tako za Italijo, za Slovenijo in vse sodobne države.

Poklon očetu slovenske pisane besede

Odkritje spomenika Primožu Trubarju v Rubijah

Foto DP

RUBIJSKI GRAD Pomemben zgodovinski dogodek

Slovesno odkritje spomenika Primožu Trubarju

Moderne ali je z jasnino in toplimi sončnimi žarki želelo razliti svoj blagoslov na slovesnost, ki se je v jutranjih urah na čudovito pomladno nedeljo, 11. maja, zapisala v našo ožjo in širšo zgodovino kot neizbrisni, zelo pomemben dogodek. Množica več sto ljudi se je v prazničnem pričakovanju zbrala v Rubijah, majhnem zaselku sovodenjske občine ob sotočju Vipave in Soče, pred prenovljenim vhodom v Rubijski grad, kjer bo odslej motril mimoidoče in tu živeči slovenski živelj nemo opozarjal, da je treba "stati inu obstati", doprni bronasti kip očeta slovenske pisane besede Primoža Trubarja (1508-1586), rojenega na Rašici na Dolenjskem, ki se je v jeseni l. 1563 mudil v tem gradu, v njem pridigal in prenočeval. Tja se je zatekel, potem ko je po obisku Gorice, kjer je lahko pridigal le izven cerkve, zapustil mesto na svojem osliču. Goriški Slovenci so ob 500-letnici rojstva očaka slovenske literature hoteli ta častitljivi jubilej trajno obeležiti prav s postavitvijo kipa, ki ga je po naročilu lastnika grajskega posestva v Rubijah, domačina Venka Černica z Vrha, izdelal romunski kipar Dumitru Ion Serban, ki živi v Vidmu. Glavni pobudnik postavitve tega obeležja je bilo podjetje Rubijski grad družine Černic z Vrha pri Sovodnjah, kateremu so se pridružili občinska uprava Sovodnje ob Soči, Kulturni dom Gorica, Zveza slovenske katoliške pro-

svete, Zveza slovenskih kulturnih društev in Kulturni center Lojze Bratuž. Pokroviteljstvo pa so dali slovenski krovni organizaciji SKGZ in SSO, Odborništvu za kulturo pri Deželi FJK, Goriška pokrajina, Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Častni odbor za počastitev 500-letnice rojstva Primoža Trubarja, ki mu predseduje predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk; ta osrednja goriška pobuda je bila namreč vključena v vseslovenski program praznovanj 500-letnice rojstva Primoža Trubarja.

Pomladni veter se je poigraval z nežnimi zelenimi lističi krošenj drevca, ki se bočijo nad vhodom v grad, ko se je na stopnišču pred začudeno množico pojavil sam Primož Trubar in z gromkim glasom in z jasno besedo izrekel enega izmed svojih klenih, zmeraj sodobnih nagovorov. Igralec Radoš Bolčina, član Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, se je, tudi s pomočjo spretnih maskerke Maure Delpin, zelo verodostojno preobrazil v velikega sina dolenjske zemlje in ob njegovem izvajanju so poslušalci tudi zaslišali, kako je zvenel slovenski jezik v Trubarjevih časih. Zdelo se je, kot da bi oživel zraven stoječi kip. V prireditve je uvedel zbor Skala. Zborovsko petje, ki se bogato razliva po tem našem obrobju slovenske zemlje, je bilo povezovalna nit svečanosti, katere posamezne točke sporeda je napovedovala mlada Karolina Černic. Poleg omenjenega zbora se je pesem oglasila še iz grl pevcev ŽePz Vrh Sv. Mihae-

la, skupine Sovodenjska dekleta, zbora Danica z Vrha in MePZ Rupa-Peč. Med uglednimi gosti so bili goriški prefekt Roberto De Lorenzo, generalni konzul RS v Trstu Jože Šušmelj, župan občine Sovodnje Igor Petejan, senatorka Tamara Blažina, deželni svetovalec Igor Gabrovec, podpredsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. Matija Gogala, kar lepo število deželnih, pokrajinskih in občinskih odbornikov ter svetovalcev, župani slovenskih zamejskih občin in obmejnih občin v Sloveniji (med njimi je bil novogoriški župan Mirko Brulc), delegacija pobratene občine iz Škofje Loke, predstavniki častnega odbora za počastitev 500-letnice rojstva Primoža Trubarja v Sloveniji, predstavniki Javnega zavoda Trubarjevi kraji z Rašice Velike Lašče, predstavništvo, sedanji in nekdanji dijaki klasičnega liceja Primož Trubar iz Gorice in predstavniki SSO in SKGZ ter kulturnih društev, in ne nazadnje kipar Dumitru Ion Serban. Prvi izmed govornikov je bil sovodenjski župan Igor Petejan, ki je izrazil veselje nad uresničitvijo praznika in poudaril, da slednji presega ožje občinske meje, saj je njegova pomembnost vseslovenska. Prav je, da bo stal spomenik Primožu Trubarju prav pred gradom, v katerem je v treh jezikih, slovenskem, italijanskem in nemškem, pridigal Trubar, da bi širil protestantski nauk tudi v naših krajih. Petejan se je zahvalil družini Černic za zamisel postavitev obeležja, ki jo je takoj podprla občinska uprava; »kip bo namreč ponos za Rubije in grad sam, obenem pa tudi simbolni pomen za celo sovodenjsko občino in Goriško nasploh. To bo dodaten dokaz o prisotnosti slovenskega naroda na tej zemlji.«

/stran 9
Iva Koršič

Priznanje Kazimir Humar

Četrto priznanje Kazimir Humar je prejel goriški kulturnik, glasbenik in vzgojitelj Ivo Bolčina

6

Trubarjev album

Dr. Mihael Glavan je pripravil za Mladinsko knjigo sijajno znanstveno in poljudno publikacijo

9

Naša spletna stran

Povejte, kaj mislite!

www.noviglas.eu/blog

VAŠA ŽELJA,
DA BI DRUGIM POMAGALI,
NE BO ŠLA V POKOJ.

C.E.I. Conferenza Episcopale Italiana
www.8xmille.it

PODPIŠITE OBRAZEC ČUD,
DA NAMENITE 8 TISOČINK
KATOLIŠKI CERKVI.

8x
mille
CHIESA CATTOLICA

Tudi davkoplačevalci, ki niso dolžni predložiti davčne prijave, lahko s svojim obrazcem CUD izberejo namen osmih tisočink. Na polji, ki je priložena obrazcu CUD, sta potrebna dva podpisa: v okvirčku "Chiesa cattolica" in spodaj, v prostoru za "Firma". Polo spravite v belo kuverto in nanjo zapišite priimek, ime, davčno številko in opombo "IZBIRA NAMENA OSMIH TISOČINK IN PETIH TISOČINK DAVKA IRPEF OD DOHODKOV FIZIČNIH OSEB". Kuverto oddajte na pošti. Za naknadne informacije pokličite brezplačno številko 800.348.348.

DESTINAZIONE DELL'OTTO PER MILLE DELL'IRPEF
Chiesa cattolica
Carlo Rossi

Sulla tua dichiarazione dei redditi o sul modello CUD

TUDI LETOS LAHKO POLEG OSMIH TISOČINK IZBERETE TUDI NAMEN PETIH TISOČINK. DAVKOPLAČEVALEC SE LAHKO S SVOJIM PODPISOM IZRAZI O NAMENU OSMIH IN PETIH TISOČINK, SAJ SE PODPISA NE IZKLJUČUJETA. OBA PODPISA NE POVZROČATA DAVKOPLAČEVALCU NOBENIH DODATNIH STROŠKOV.

Slavnostni govor prof. Mirana Košute Znanilec novega sveta

Lubi Slovenci inu vsi drugi krščeni tiga laškiga, furianskiga, krovaškiga ali nemškiga jezika, kateri ste ob ti nedeli za volo mojega pilda sim na Rubije vkupe prišli, gnado, mir, milost inu vse dobro od Buga Očeta skuzi Jezusa Kristusa, našiga Ohranenika, zvezjstu prosim!

Tako bi vas z vsem retorskim žarom besedi po klicu talenta zapisanega pridigarja najbrž nagovoril – če bi bili tu daljne jeseni 1563, ko je na hrbtu svojega osliča pastoralno prikopitljal iz Gorice pred Rubijski grad – prvi mož slovenske knjige, utemeljitelj nacionalnega jezika, pisave, književnosti in kulture, Primož Trubar. Takrat

in mnogo duhovnikov. Nihče ni ugovarjal, celo duhovnikom je bila pridiga všeč. To pridigo bom, ako Bog da, na kratko sestavil v omenjenih treh jezikih in jo poslal Vaši milosti, da se natisne. " Morda se bodo zdele komu te besede le zaprašeni odmev davne, predpotopne preteklosti, zgodbe o nekem dušnopastirskem obisku na slovensko-italijanskem limesu, ki so ga, kakor celotno fevdalno Evropo XVI. stoletja, do temeljev pretresali verski boji med katoličani in protestanti, "papežniki" in "luterani". In morda bo kdo zato sklepal, da Trubarjev gorški postanek nima kaj posebnega opraviti z današnjostjo, s slovenskim ali vsakršnim osebno-nacionalnim bitjem in žitjem v zdaj povsem drugačni, demokratični, laični, schengensko odprti Evropi ali v tržno svobodnem, internetno globalnem svetu tretjega tisočletja.

Pa ni tako. Kajti Trubar, njegova osebnost, delo, misli, stremiljenja, nazori so boljokdaj živi, sodobni in tvorni prav danes in prav tukaj: v Gorici, Trstu, Čedadu, ob samo upravno bivši, a psihološko in kulturno še zmeraj živi italijansko-slovenski meji vzdolž pretočnega stičišča tevtonskega, romanskega in slovenskega.

Aktualna je najpoprej Trubarjeva vera, njegova zagnanost v Absolutno, njegova "lakata" in žepa po pristnem, neposrednem, od zlata in blišča neoskrunjenem dialogu s transcendentnim, ki jo sredi potrošniških plitvin današnjega votlega kapitalnega materializma lahko posodobljeno tolmačimo tudi kot splošnejše, ne samo religiozno zavze-manje za človekovo duhovnost, za slehernikovo etičnost, za tisto skrivnostno, neulovljivo presežno v naših telesih, možganih, dušah.

Aktualna je Trubarjeva zapisanost narodu, sicer minljivemu ideološkemu konstrukt poznejše romantike, ki pa dandanašnji še zdaleč ni izčrpal pogonske sile svojega vezljivega idejnega goriva, saj se v epohi valjarskega amerikanizma obratno vse bolj izrisuje kot rešilno identitetno sidro, oaza kolektivne posebnosti, različnosti, svobode.

Aktualen je prav tako tudi Trubar kulturnik, branilec globljih vred-

not misli, razuma, miru, strpnosti, sožitja, spodbujevalec izobrazbe, šolstva, pisave, demiurg nacionalne književnosti in knjige, ko nas iz svojega pionirskega časa go-reče opozarja, da so smiselna črka, beseda, prevod ali natis hrbtnica vsake kulturne biti, osišče tako nacionalnega kot civilizacijskega napredka in da bi se morali zato številčno neravno kre-zovski Slovenci veliko bolj otipljivo, spoštljivo in ne le deklarativno zavzemati za lastno kulturo, če želimo še naprej dihati kot narod, manjšina ali identitetno oza-veščeni posamezniki.

In aktualno je nena-zadnje še Trubarjevo jezikovno očetovstvo, njegova nesmrtna zaljubljenost v slovensko materinščino, ki ga ni ogradila za plov-tovi kake nacionalistično jalove jezikovne samozadostnosti, marveč ga v sozvočju z zlobčevskim načelom "Biti moramo odprto jedro!" pogumno oradovedila za svetovljansko večjezičje, za govornice bližnjih in daljnjih sosedov v razponu od latinske lingve franke

Alpami in Jadranom. Zato mu zdaj, ko mineva okroglo poltisočletje od njegovega rojstva, povsem upravičeno postavljate tu v Rubijah spomenik. Prvi ste, ki mu v nekdanjem italijanskem zamejstvu namenjate obeležje te vrste, potem ko ste z njegovim imenom Goričani že oplemenitili so-vodnjsko ulico in mestni licej. Za Trst, kjer se je med letoma 1524 in 1542 trikrat zapovrstjo mudil nepri-merno dlje, prepeval v stolni cerkvi, živel na dvoru škofa Bonoma, raz-pravljal z njim o Vergilu, Erazmu in Kalvinu v vseh treh krajevnih jezikih, bral svojo prvo mašo, pridigal slovensko v mestnih cerkvah, spoznaval protestantske ideje, po-svojil misel o prevajanju biblije v materinščino in tako izzorel v vsestransko razgledanega evropskega razumnika ter prvega slovenskega pisatelja, za ta

Trst ni Trubar danes imensko vreden niti voga. V brk vsemu široukoustenju o prista-niški odprtosti, kozmopolitizmu in evro-regijski poklicanosti te deželne prestolnice. A kakor bi, čeravno počaščen, najbrž vzkliknil ob tej čarni bro-nasti sohi sam upodobljenec, tisti Trubar, ki je dosledno gmel čez zidavo nepotrebnih svetlišč ali očetu cerkovniku zameril, da ni namesto fresk in

ga organsko bolj vtkanega od Trubarja v vezenino sodobnega slovenstva in evropsstva? Res. Veliki dolenski reformator je bil Evro-pejec na kvadrat in državljani sveta že davno pred Evropsko unijo, Brusljem ali Schengenom, in mnogo večji naprednej, človek-meje, glasnik manjšin ali utelešeni medkulturnik od marsikaterega današnjika, ki poseljuje – sose-du zaklobčen – to slano-sladko, peklensko-nebeško mejišče med

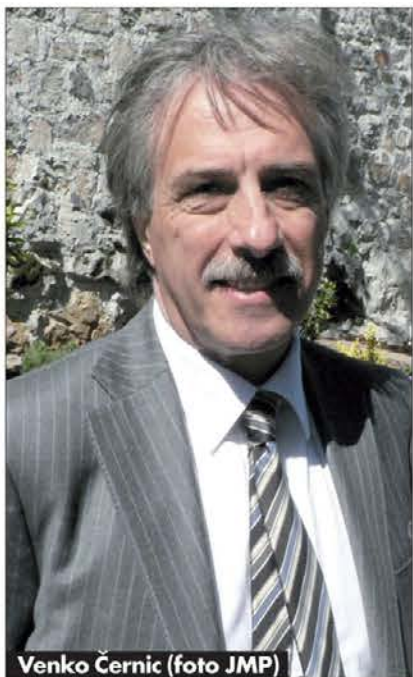
kipov za domačo cerkev sv. Jer-neja kupil raje "ene štiri voli /.../ inu tim bozim sosedom dal, da bi ž njimi bili orali, suje otroke živi-li": naj bo ta spomenik predvsem znamenje!

Znamenje naše predanosti vsemu tistemu, kar Trubar pooseblja, predstavlja, seže-ma. Znamenje naše zvestobe njegovim bistvenim, človekovim, vselej ak-tualnim vrednotam: duhovnosti, narodu, slovenstvu, kulturi, knji-

none, oklepnike ali learjete name-sto prepotrebni operacijskih miz, muzejskih eksponatov, aku-stičnih dvoran, teatsrke tehnolo-gije, šolskih pomagali ali knjižnic; da bomo povsod – v Strassbourgu kakor v Ljubljani, v Rimu kakor v Gorici – suvereno uveljavljali enakopravnost svojega jezika, nehlapčevsko soživljali z anglešči-no ali italijanščino, koristili s tru-dom priznojene jezikovne pravi-ce, skrbeli za rabo, rast in prihod-nost slovensčine v duhu znane modro-sti Wilhelma von Humbolta: "Prava domovina je v resnici jezik." Sele to bo – z vsem spoštovanjem za doprsje, ki ga danes odkrivamo – naš resnični spomenik Primožu Trubarju. Novembra 1563, po-tem ko je tu in v do-movanju Eckovih za gorško stolnico pre-bil štirinajst plodnih dni, je pisec prve slovenske knjige spet zajahal svojega osliča in odrinil čez Vipavsko dolino na Kranj-

ske. Rovarjenje njegovih kato-liških zopnikov, ki so se z bali lu-teranske okužbe v samem mej-nem srcu oglejskega patriarhata, je kmalu doseglo svoje. "Nekateri gorški duhovni in menihi so s pomočjo in pod varstvom Maracca, namestnega škofa in generalnega vikarja oglejskega patriarha v Vid-mu, in papeškega legata na Du-naju, obdoližili pobožnega vrlega gospoda s Thurna, njegovo milo-stno knežjo sopogo in mene pri rimskem cesarskem veličanstvu ter tudi dosegli ukaze za gospoda upravitelja Dombergerja v Gorici in gospoda Lanthierija, naj me ulove in zapro, če se kdaj pridem v grofijo Goriško." Primož Trubar, prav tisti, ki se je s ponosom podpisoval "pridigar rubijskega gradu", je bil tako za vselej izgnan od tod. In ne le to: nedolgo zatem, leta 1597 in 1599, so njegove in druge slovenske protestantske knjige celo zaplamele na pri-morskih inkvizicijskih grmadah v Devinu, Gorici in Gradišču ob Soči.

Toda danes popravljiva nemeza zgodovine nekdanje krivice. In Trubar je zopet tu. V podobi in duhu. Bolj živ, klen, čisljan in domač kakor kdajkoli prej. Na vseh nas pa sta zdaj beseda in dejanje, da postanajo njegove misli in prizadevanja čedalje bolj meso in kri. Samo tako bo namreč čez petsto let Primož Trubar tu v Rubijah še vedno domačin in ne zgolj nemi, pozabljeni, brezimni kip. Dajmo mu dihati, živeti in zeleneti. Dajmo sebi in nje-mu "stati inu obstati"!

Venko Černič (foto JMP)

Doprsni kip Primoža Trubarja (foto JMP)

Radoš Bolčina (foto JMP)

S prispevkom »petih tisočink« davka Irpef lahko pomagaš slovenski ustanovi...

Letošnjih »pet tisočink« davka na dohodke fizičnih oseb (IRPEF) lahko namenite **Skladu Dorče Sardoč**, ki podeljuje štipendije zaslužnim manj premožnim slovenskim študentom.

Kaj je prispevek »pet tisočink«?

»Pet tisočink« je prispevek, ki ga predvideva Zakon št. 266 z dne 23. decembra 2005, s katerim lahko vsi davkoplačevalci namenijo manjši delež davka na dohodke priznanim dobrodelnim organizacijam in neprofitnim ustanovam.

V ta seznam spada tudi **Sklad Dorče Sardoč**.

Svoj prispevek lahko namenite tako, da v polje obrazca, ki je namenjeno dobrodelnim organizacijam in neprofitnim ustanovam v modelih CUD/730/Modello Unico, vpišete davčno številko **Sklada Dorče Sardoč** in se podpišete.

Prispevek »petih tisočink« ne predvideva doplačila in zato tudi nobenih dodatnih davkov.

Davčna številka Sklada Dorče Sardoč je:

91013840318

MODELLO 730-1bis
Scheda per le scelte della destinazione del 5 per mille dell'IRPEF

CONTRIBUENTE - ZAVEZANEC

DATI ANAGRAFICI OSEBNI PODATKI

91013840318

Kratke

Simpozij ob 500-letnici Trubarjevega rojstva

V soboto, 17. maja, bo v Narodnem domu v Trstu (ul. Fabio Filzi, 14) simpozij ob 500-letnici rojstva Primoža Trubarja. Prireja ga Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm v sodelovanju z Visoko šolo modernih jezikov za tolmače in prevajalce. Simpozij se bo začel ob 9. uri.

Prvemu govorniku Borisu Paternuju (Trubarjevo izročilo) bosta sledila Silvano Cavazza (Primož Trubar e Gorizia), Majda Merše (Primož Trubar – začetnik slovenskega knjižnega jezika) in Erika Fornazarič (Prvi slovenski knjigi: evropske značilnosti in slovenske posebnosti). V drugem delu bodo govorili Igor Škamperle (Renesančni humanizem in odkritje človeka), Marija Mercina (Dialog kot pot do novih spoznanj) in Marta Ivašič (Šolski projekt Po Bonomovih poteh). Predavatelji so iz našega prostora (Tržaška, Goriška) in iz matične domovine.

V razstavnici dvorani Narodnega doma bo Narodna in študijska knjižnica razstavljala faksimilirane izdaje Trubarjevih knjig. Simpozij je namenjen učiteljem, profesorjem in dijakom naših šol, univerzitetnim profesorjem in študentom, kulturnikom in vsem, ki jih zanimajo Trubarjev čas, življenje in delo.

Boris Pahor na knjižnem sejmu v Turinu

Dne 10. maja je bil pisatelj Boris Pahor gost mednarodnega knjižnega sejma v Turinu. V zvezi s svojo knjigo Nekropola je dobro uro nad petsto poslušalcem govoril o grozotah taboriščnega življenja, ki jih je sam izkusil, del svojega pričevanja pa je namenil tudi usodi slovenskih ljudi na Primorskem v času fašizma. Odgovarjal je na vprašanja, ki sta jih postavljala Paolo Mauri in Marino Sinibaldi. Njegov nastop je bil vsebinsko bogat in tehten, odražal je pisateljevo odločnost in ponos, kar je poslušalce pritegnilo in vzbudilo v njih veliko zanimanje.

Maja drugi festival vipavskih vin in kulinarike

Vinogradniki in vinarji iz Zgornje Vipavske doline, v sodelovanju z razvojno agencijo Rod in revijo Vino, so pripravili drugi festival vipavskih vin in kulinarike. Gre za prireditev, ki naj bi prispevala k ovednotenju in povečanju prepoznavnosti Vipavske doline. Festival je potekal na dvorcu Zemono 11. in 12. maja; na njem se je predstavilo 33 vinarjev s svojimi izbranimi vini, prišli pa so tudi vinarji iz dežele Piemonte v Italiji. Znanе jedi iz Vipavske doline, med njimi zlasti polento, je pripravilo šest najbolj znanih slovenskih kuharjev.

Izbranih deset romanov, nominiranih za kresnika

Žirija Delove nagrade za najboljši slovenski roman leta, kresnik, je, po poročanju Slovenske tiskovne agencije, dva meseca pred finalnim večerom na Rožniku izbrala deset romanov, ki ostajajo v izboru za letošnjo nagrado. Deseterico je izbrala izmed doslej rekordnega števila romanov z letnico izida 2007; pregledala jih je namreč kar 120, je sporočil tajnik nagrade Igor Bratož. Med deset najboljših je žirija – po abecednem redu – uvrstila romane Avgusta Demšarja Olje na balkonu (Sanje), Evalda Flisarja Mogoče nikoli (Litera), Neja Gazvode Sanjajo tisti, ki preveč spijo (Beletrina), Štefana Kardoša Rizling polka (Litera), Nataše Kramberger Nebesa v robidah (Javni sklad RS za kulturne dejavnosti), Ferija Lainščka Nedotakljivi (Mladinska knjiga), Alojza Rebule Ob babilonski reki (Celjska Mohorjeva družba), Jožeta Snoja Gospa in policaj (Beletrina), Dušana Šarotarja Biljard v Dobruy (Beletrina) in Suzane Tratnik Tretji svet (Cankarjeva založba). Petčlanska žirija, ki ji predseduje dr. Vanesa Mataj, v njej pa sodelujejo še Matej Bogataj, Vesna Jurca Tadel, Peter Kolšek in Urban Vovk, bo imena petih finalistov razkrila mesec dni pred podelitvijo pet tisoč evrov vredne nagrade. Kresnika tradicionalno podelijo na kresni večer, 23. junija, na ljubljanskem Rožniku. Nagrado kresnik so doslej dobili Lojze Kovačič (dvakrat), Feri Lainšček (dvakrat), Miloš Mikelin, Andrej Hieng, Tone Perčič, Berta Bojetu, Vlado Žabot, Zoran Hočevar, Drago Jančar (dvakrat), Andrej Skubic, Katarina Marinčič, Rudi Šeligo, Alojz Rebula in Milan Dekleva.

Sloenci in knjige: Berejo, redkeje kupujejo

Ob svetovnem dnevu knjige, ki je bil 23. aprila, je Statistični urad Slovenije na svojih spletnih straneh objavil nekaj podatkov o poročanju knjige v Sloveniji. Založbe izdajajo veliko knjig, bralci jih berejo, denarja zanje pa namenjujejo vse manj. Kot je poročala Slovenska tiskovna agencija, je bilo v letu 2006 v Sloveniji izdanih 3306 izvirnih knjižnih del in 1378 prevodov, med njimi je bilo največ, 44,2 odstotka, romanov, sledili pa so kratka proza, pesmi in drame. Vsak obiskovalec splošne knjižnice si je izposodil v povprečju 46 knjig. Knjižnice igrajo v Sloveniji še naprej zelo pomembno vlogo: leta 2006 je bilo v 61 splošnih knjižnicah včlanjenih 539.000 obiskovalcev, med njimi skoraj 165.000 mlajših od 15 let. Sloenci si, kot kažejo statistike, knjige raje izposojajo, kot da bi jih kupovali. Po podatkih ankete o porabi v gospodinjstvih se v zadnjih šestih letih izdatki za nakup knjig v strukturi porabljenih sredstev gospodinjstev vztrajno zmanjšujejo: leta 2000 je član gospodinjstva za knjige v povprečju namenil 0,42 odstotka sredstev, v letih 2001-2003 malo manj, 0,39 odstotka, nato 0,37 odstotka v letu 2004 in le 0,32 odstotka sredstev v letu 2005. Slovenski dnevi knjige, po preporočanju predsednika Društva slovenskih pisateljev Slavka Pregla, veliko pripomorejo k nakupu knjig in promociji branja. Promocija je, kot kaže, res uspešna, glede nakupa pa statistike kažejo drugačno sliko.

Mladinska knjiga-Predstavitev jubilejne izdaje: Trubarjev album
“Lepo, imenitno, sijajno delo o Primožu Trubarju!”

Dober mesec pred 500. obletnico rojstva Primoža Trubarja je založba Mladinska knjiga izdala Trubarjev album, ki so ga minuli torek, 6. t. m., predstavili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

Urednik knjige in človek, ki je stal vedno ob strani piscu knjige dr. Mihaelu Glavanu, Aleš Berger, je po predstavitvi lepe knjige dejal, da je šlo za dostojno predstavitev knjige, sam bi pa rad dodal, da je šlo za izjemno dobro obiskano in lepo predstavitev knjige, ki ji želimo uspeh, saj je sodobna, lepo oblikovana, hitro

način in ob tem pridal še kaj novega. Knjigo je, kot je sam povedal, zasnoval resnično kot neko romanje, ki je po njegovih besedah metafora za Trubarjevo duhovno in stvariteljsko pot, se pravi romanje na področju verskega, jezikovnega in literarnega delovanja, ter njegovo potovanje skozi prostor in čas, kajti Trubar je na

di najnovejšo pridobitev NUK – izvorni izvod knjige Noviga testameta posledni dejl, kupljen od zasebnega lastnika v Jeruzalemu.

način, mestoma resnobno, je knjigo oblikoval Klemen Kunaver, ki je prav za to priložnost posnel polovico od približno tristo

Z leve: Matjaž Kmecl, Klemen Kunaver, dr. Mihael Glavan, Aleš Berger (foto JMP)

berljiva, znanstvena in poljudna ob enem, o čemer se je na predstavitvi razgovoril akademik Matjaž Kmecl, ki je z veseljem v očeh dejal, da je prvomajске praznike prav rad posvetil branju “sijanega dela o Primožu Trubarju”.

Avtor dr. Mihael Glavan si je knjigo o očetu slovenskega slovenstva zamislil kot “romanje s Trubarjem” oziroma potovanje po njegovem delu, prostoru in času. Takšen je tudi podnaslov knjige, ki ni znanstvena monografija, pač pa poljudno, a strokovno delo za širši krog bralcev.

Od Trubarjeve monografije izpod peresa prof. Mirka Rupla je minilo že več kot 50 let, zato je dr. Glavan, do nedavnega vodja rokopišnega oddelka Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) v Ljubljani, “tuhtal”, kako bi utemeljitelja slovenskega knjižnega jezika predstavil na strokoven

konju, oslu ali peš prepotoval skoraj vse slovenske kraje in velik del Evrope.

Dr. Glavan je album vsebinsko razdelil na troje: na Trubarjevo besedo, s katero spregovori

Prav dejstvo, da se še vedno najdejo nepoznana Trubarjeva dela, je dr. Glavanu gotovo dalo misliti in je najbrž zato na predstavitvi dejal, da knjiga o Trubarju, ki jo je sam pripravil, gotovo ni konec Trubarjeve zgodbe, saj gre po njegovih besedah za lepo, a nedokončano zgodbo, ker je Trubar zanimiv in se bo še veliko novega o njem odkrilo.

Knjiga je sodobna in ne opisuje le Trubarjevega časa, ampak ga spremlja do današnjih dni, je poudaril urednik Aleš Berger, ki je predstavil vzode za njen nastanek. V založbi so, kot je dejal, želeli tega velikana slovenstva prikazati na poljuden, a strokovno neoporečen način. Odločili so se za

fotografij, z dr. Glavanom sta namreč obiskala vse kraje, za katere se ve, da je Trubar v njih kdajkoli bil ali pa v njih živel.

Akademik Matjaž Kmecl, ki se je prvi pogledal v knjigo, jo je oce-

Dr. Mihael Glavan (foto JMP)

Aleš Berger (foto JMP)

poglobljeno monografijo z veliko slikovnega gradiva. Izjemno lepo, sodobno in na nevsiljiv

nil kot sijajno delo, ki bralca osupne nad množico podatkov in informacij.

“To je neke vrste priročnik o Trubarju, Trubarjev leksikon, čeprav je hkrati monografski prikaz”, je povedal dr. Kmecl.

Urednik Aleš Berger pa je obljubil, da bo v ponatisu Trubarjevega albuma, ki je zares poln Trubarjevih likovnih upodobitev, zagotovo tudi fotografija Trubarjevega kipa, ki smo ga postavili pred gradom v Rubijah pri Sovodnjah, kot tudi najnovejši reliefni prizori Trubarjevega življenja akademskega kiparja Mirsada Begića, ki so slovenski javnosti še nepoznani.

JUP

S prve strani

Slovesno odkritje spomenika...

Po dogovoru z lastniki, družino Černic, bo prostor, kjer stoji spomenik, postal občinska last. Občina bo skrbel za kip in ga vzdrževala. Zahvala je seveda šla vsem, ki so pripomogli k uresničitvi slovesnosti. Svečan trenutek odkritja so uvedla Sovodenjska dekleta s pesmijo na besedilo Primoža Trubarja, Te stare deset zapovedi. Ko sta Venko Černic in njegova hči Nataša odstrla rdeče pokrivalo, je stopil

pred mikrofonom slavnostni govornik, prof. Miran Košuta, predsednik Slavističnega društva Slovenije, ki je osvetlil lik Primoža Trubarja, njegove delovanje v reformističnih krogih in njegov neprecenljivi doprinos k postavitvi trdnih temeljev slovenski pisani besedi. Po govoru Mirana Košute, čigar pretehtane, prodorne misli povzemamo, je priložnostne besede izrekel tudi goriški prefekt De Lorenzo, rekoč, da je kot pred-

stavnik države imel privilegij biti prisoten na tako pomembni svečanosti. Čestital je za našega Trubarja, ki nam ga lahko vsi zavidajo, saj je Trubar gotovo spoznal marsikatero velikana tistega neponovljivega obdobja renesanse. Izrazil je občudovanje vsem, ki so pomagali pri realizaciji tega praznika. Podčrtal je pomembnost Trubarja za naš slovenski jezik, veliko narodovo bogastvo, ki je bil v hudih fašističnih časih teptan, zaničevan in prepovedan v javnosti. Kar se je tedaj dogajalo s slovenskim jezikom, se ne sme nikoli več ponoviti in za to mora jamčiti ustava, na kateri temelji italijanska demokracija, ne glede na trenutno

usmerjenost vlade. Vsak si želi živeti v miru in sožitju. »Gotovo bo Trubar vesel, ko bo videl, da se v te kraje vrača duh njegovega časa, ko je na narodnostno pisanem Goriškem vsak govoril v svojem jeziku in ga je bližnji razumeval«, je De Lorenzo sklenil svoj poseg.

Pred začetkom svečanosti, ki je potekala dvojzično, in po njej so fantički in dekletca v narodnih nošah ponujali razglednice, z natisnjenim Rubijskim gradom in Trubarjevim kipom. Trajno bodo spominjale na ta nepozabni zelo pomenljivi dogodek, ki ga je sklenila Prešernova Zdravica v Vrabčevi priredbi in v izvedbi združenega zbora vseh nastopajočih pevcev.

Slovensko stalno gledališče

Izredna ponovitev predstave Samomorilec

V prihodnjih dneh bo Slovensko stalno gledališče uprizorilo nekaj izrednih ponovitev letošnjih produkcij. Ponovno je bila na sporedu komedija Samomorilec Nikolaja Erdmana v režiji Eduarda Millerja (13. maja), Maraton v New Yorku Edoarda Erbe pa bo v Mali dvorani spet na ogled 15. maja ob 16. uri. V Malo dvorano SSG se bo vrnila tudi najnovejša otroška predstava Tubotubatubetubitu! Marka Sosiča v četrtek, 15. maja, ob 10.30; v teh dneh gostuje po tržaških šolah in vrtcih. Predstave je oz. bo v omenjenih dneh posnel slovenski televizijski program RAI.

Dopoldanska ponovitev predstave Samomorilec, ki je uspešno odprla letošnjo sezono, je bila namenjena predvsem publiki, ki si ni še ogledala uprizoritve redkega in kontroverznega teksta ruske dramatike. Aktualna družbena farsa iz leta 1928 je doživela ostro, za življenje in delo avtorja usodno cenzuro. Čeprav sta se za uprizoritev angažirali osebnosti kot Mejerhold in Stanislavski, je tekst doživel krstno uprizoritev komaj leta 1969.

Satirična komedija moskovskega dramatika ima emblematično zgodbo, je parabola o določenem času in družbi, o zgodovini države, o položaju umetnikov in o odnosu politike do angažirane umetniške govorice, ki jo je režiser Eduard Miller postavil na oder z vso pronicljivostjo svoje gledališke estetike. Predstava Samomorilec je zaživela na slovenskih odrih leta 1971 v prevodu Mileta Klopčiča, katerega se je ob priredbi Jožeta Faganela držala tudi nova produkcija SSG.

Pomemben jubilej

60-letnica Slovenskega dobrodelnega društva

Slovensko dobrodelno društvo v Trstu se je 9. maja brez zunanjih slovesnosti delovno spomnilo svoje 60-letnice. Na sedežu v ul. Mazzini je bil najprej redni občni zbor, sledilo je 21. podeljevanje Flajbanovih nagrad za študente.

Občni zbor je zaradi odsotnosti predsednika Aljoše Vesela, ki je na okrevanju, uvedla in vodila Vera Čok Vesel. Tajniško poročilo je prebrala Silva Gašperšič, blagajniško poročilo pa Jole Germani, za nadzorni odbor je nastopila Eva Vesel.

Glavni podporni iz Flajbanovega sklada (po 1.500 evrov) sta prejeli visokoškoli Tjaša Mazzuca in Asha Past, podpore po 500 evrov pa so dobili Marko Sadlowski, Slavica Radinja, Ksenija Pregarc, Sara Lavrenčič, Cristian Lavrenčič, Jan Grudina in Jurij Grudina.

Pred slovesnim podeljevanjem nagrad je nastopil član vodstva in soustanovitelj SDD Jožko Gerdol, ki je obudil spomine in povedal nekaj misli ob 60. rojstnem dnevu organizacije.

Govornik je dejal takole: "Spoštovane gospe, cenjeni gospodje, pozdravljeni!"

Stejem si v posebno čast, da ste mi dali besedo ob tej za nas namdve važni obletnici.

V spomenu se mi vrstijo kakor v filmu dogodki tistega časa. Po katastrofalni vojni vihr in po triletni politični in socialni zmedbi, ki je izrula naše ljudi od doma in jih pognala v svet, se je naša skupina nesebičnih in požrtvovalnih ljudi, ki so si zamislili ustanovitev Slovenskega dobrodelnega društva.

Bilo je 11. aprila 1948, ko me je dr. Franc Vesel poklical, da bi sprejel mesto tajnika v nastajajoči organizaciji.

Bil sem študent. Pristopil sem rad in 14. aprila 1948 smo sklicali ustanovni občni zbor, pri katerem je bil izvoljen za predsednika dr. Slavko Tuta. Tajnik sem bil sam, blagajnik pa gospod Ignac Marc.

In mirno splavala je naša barka s polnim vetrom v jadrih.

Tekla so leta, prihajali in odhajali so novi ljudje, predsedniki, odborniki, člani - vsi, brez izjeme, polni idealnega navdušenja in sočutja do rojaka v potrebi po pomoči. Vsi smo darovali svoje znanje, požrtvovalnost in delavnost v korist potrebnih.

Naj se spomnem in omenim

vsaj predsednike, ki so se zvrstili v teh letih: po dr. Tuti g. Stanko Flego, nato dolgo let dr. Rudolf Marc, dr. Stanislav Pavlica in še prof. Ivan Artač do sedanjega predsednika inž. Aljoše Vesela.

Že od vsega začetka smo usmerili delovanje v socialno gnotno pomagati revnim družinam, da bi zmogle nuditi svojim otrokom ne samo kruh, ampak tudi višjo izobrazbo in samostojen poklic. Omislili smo si in udeležili najrazličnejše socialne dejavnosti: počitniške kolonije, miklavževanja, božičnice, pakete s šolskimi potrebščinami in včasih s sladkarijami. Skratka, nudili smo potrebnim rojakom, v prvi vrsti šoloobveznim otrokom, moralno in gnotno pomoč.

Za tako zahtevno delo smo potrebovali veliko sredstev, ki smo jih črpali iz raznih virov: otroške igrice, razstave, tekmovanja ex-tempore, v 60. letih smo prirejali "Slovske plesse", dobrodošli so nam bili prispevki premožnejših podpornikov. Krona vseh pridobljenih sredstev pa je bila zapuščina g. Mihaela Flajbana. Ta je z velikodušnim dejanjem omogočil ustanovitev nagrad, ki niso po njem ime in jih letos podeljujemo že 21.

Naše društvo se čuti posebno počaščeno in s ponosom ugotavlja, da je z dolgega seznama visokošolskih študentov, ki so bili deležni teh nagrad, izšlo marsikatero ime, ki je, poleg osebnega uspeha, zablestelo tudi na deželni, državni in mednarodni ravni.

S časom se je marsikaj spremenilo: nove zakonske norme in drugačne socialne razmere so narekovale nov pristop do potreb današnjega človeka. V tem času je društvo dvakrat posodobilo statut, da bi sledilo duhu sodobnega življenja. Tudi sedež društva smo prenesli v novejši in pripravniji prostori.

A cilji, poslanstvo in duša vsega delovanja so ostali vedno isti: konkretno sooblikovati organizacijo, tako da vestno izpolnjuje zahtevne naloge, ki so si jih zastavili pred 60 leti ustanovitelji društva.

Že piha ugoden veter, ki napenja nova jadra - prihodnjemu delu in dolžnostim naproti.

Gospo in gospodje, hvala za pozornost!"

DOLINA Majenca 2008

Tradicionalni praznik je bil tudi letos množično obiskan

V noči med soboto, 10., in nedeljo, 11. maja, je ob zori na dolinskem vaškem trgu Gorica ponovno zadonela domača himna, ki so jo pod majem s kančkom lokalpatriotistične ganjenosti zapeli mladi in manj mladi Dolinčani. Tudi letos je namreč Majenca, osrednji praznik v Bregu, ponovno privabil v Dolino veliko število obiskovalcev, ki so ob bogati glasbeni in kulturni ter enogastronomski ponudbi od četrta do torka praznovali ljudski starodavni običaj.

Tudi letos je bila med najbolj obiskanimi prireditvami Majence 52. občinska razstava vin in 11. razstava olj. Največ nagrad je med vinogradniki odnesel Rado Kocjančič iz Krogel. Strokovna komisija je njegovemu rdečemu vinu DOC podelila sre-

Foto Kroma

brno priznanje, belemu DOC pa zlato. Kljub temu da je bila lanska letina tarča napadov oljčne muhe, ki je prizadejala ogromne škode, je brežansko oljčno olje vsekakor prestalo

zahtevno preizkušnjo in vsa natopajoča olja je komisija proglasila za ekstredeviška: veliko pridelovalcev si je tako prislužilo priznanje odličnosti.

Vrh Majence je bilo kot običajno slavnostno postavlanje maja, okrog katerega so v nedeljo, 11. maja, zaplesali parterji in parterce. Prijetno razpoloženje je zavladalo tudi v torek, 13. maja, ko so domačini po nastopu pihalnega orkestra Breg iz Doline

slavnostno podrlji maj, se končno poslovili od nadležnega zimskega mraza in se predali uživanju toplih spomladansko poletnih mesecev.

BANE Cerkvni zbor in KD Grad

Spomin na Gabriello Brugstaller

V kraju, kjer je danes opuščena vojašnica pri Banih, je do začetka 20. stoletja stala vila barona Josepha Burgstallerja. Veliko posestvo je zaživelo v poletnih mesecih, ko je plemiška družina bivala v poletni rezidenci na Krasu in je s kmečkimi, hišnimi in upravnimi opravili zaposlila veliko ljudi iz vasi in

Foto Kroma

okolice. Odnos, ki ga je baron Burgstaller imel do svojih delavcev, je bil zelo spoštljiv in skoraj prijateljski; tradicionalna septembrska šagra pri Banih je na primer obuditev običajnega praznika ob koncu po-

letne sezone, ki ga je plemiška družina prirejela za svoje delavce, na dan vaškega zavetnika sv. Florijana pa so vaščani

spremljali bogoslužje s svojimi delodajalci v kapelici vili. Prav spomin na slednji, povezovalni trenutek je postal za člane cerkvenega zbora pri Banih in kulturnega društva Grad navdih, da so letos obo-

gatili praznovanje dneva zavetnika s počastitvijo 100. obletnice smrti Dame Cesarskega reda Elizabete Avstrijske, baronice Gabrielle Bidischini Burgstaller.

Cerkvica je bila premapna za zbor, narodne noše in vaščane, ki so se udeležili verskega in spominskega obreda. Sodelovala sta tudi dva gosta tržaškega društva IR 97 Litorale-Küstenland-Primorje v avstrijskih uniformah in daljna sorodnica družine Burgstaller, pravnukinja baronovega brata Luisa De Angelis. Josephova veja družine nima namreč direktnih potomcev, saj sta baron in žena imela samo hčerko, ki je umrla v otroških letih. Odsev globokega spoštovanja do barona in njegove soproge se je ohranil skozi generacije, saj se gospa De Angelis s ponosom spominja vseh priznanj, katerih je bil deležen njen prednik: "Joseph Burgstaller je

bil odposlanec Cesarskega sveta na Dunaju in predsednik pomembne komisije za pogozdovanje Krasa. Za svoje zasluge je prejel visoko nagrado na pariškem Expoju leta 1900, leta 1883 pa je dobil plemiški naslov. V Trstu je bil predsednik gledališča Verdi in je napisal govor ob postavitvi spomenika skladatelju Giuseppe Verdiu. Hvaležna sem in obenem ganjena, da je spomin nanj pri Banih po toliko letih tako živ": Banovci so zelo navezani na zgodbo posestva in njegovih prebivalcev; dediščina družine Burgstaller je bila večkrat deležna posebnega poglobljanja in ovrednotenja, predvsem z zanimivo razstavo in pohodom "Mihova pot". Tokrat so se Banovci poklonili gospe Gabrielli, po maši tudi s postavitvijo venca na pokopališču sv. Ane.

Člani društva in predvsem glavna pobudnica Neva Husu napovedujejo nadaljnje prireditve v znamenju družine Burgstaller, saj je še veliko neraziskanih področij, anekdot in spominov, ki jih je treba zbrati in ovrednotiti.

PAL

Otroški pevski utrip

Izbirna revija Pomlad glasov

S pomladjo pride vsako leto tudi čas otroških zborovskih revij, med katerimi se "Primavera di voci" razlikuje po povezovalnem značaju in deželni razsežnosti. Prireditev zborovskega združenja USCI Furlanije Julijske krajine poteka namreč v dveh delih; vsaka pokrajina ima svojo izbirno, netekmovalno revijo, na kateri žirija izvedencev izbere dva reprezentativna zbor, ki bosta lahko nastopila na sklepnem, gala koncertu, vsako leto v drugi pokrajini, a vedno v prestižnih velikih dvoranah in gledališčih. Tržaško revijo, na kateri je pelo osem zborov, je letos zanimalo prvo sodelovanje Zveze slovenskih kulturnih društev in pokrajinske sekcije

USCI pri skupnem projektu. Zaradi združitve organizacij je žirija na tem koncertu izjemoma izbrala štiri zbere in ocenjevanje je zelo jasno pokazalo pohvalno raven delovanja slovenskih zborov. Na gala koncertu, ki bo 1. junija v občinskem gledališču v Pordenonu, bodo namreč nastopili šolski pevski zbor nižje srednje šole sv. Cirila in Metoda, ki ga vodi Maurizio Marchesich, otroški pevski zbor Fran Venturini od Domja (vodi Suzana Žerjal), otroški pevski zbor Kraški cvet iz Trebč pod vodstvom sestre Karmen Koren in vokalnoinstrumentalna skupina I cuccioli di Cantare, ki jo vodi Barbara Crapaz. Izbor ustreza želji združenja USCI, da bi zaključna revija postala čim popolnejša slika raznolike deželne zborovske

Foto Kroma

stvarnosti, kot je pojasnil tudi član ocenjevalne žirije Janko Ban: "Težko je opredeliti s točkami glasbo, ocenjevanje pa je nujno zlo pri takih revijah. Še težje je, ko nastopajo otroški zbori, ki v vsakem primeru naredijo vse, kar je v njihovih sposobnostih. V specifičnem primeru smo morali najprej razporediti pevce po starosti, saj so peli otroci iz vrtca, os-

novnošolci in najstniki, ki spadajo v različne stopnje in jih je nemogoče primerjati. Rezultati zrcalijo prav to delitev v dva sklopa, saj smo izbrali en otroški in en mladinski zbor za vsako zruženje. Vsi zbori so bili dobro pripravljeni, po soglasnem mnenju žirije pa je tokrat najbolj izstopal zbor Kraški cvet".

RP

BINKOŠTI Slovensko pastoralno središče

Skupna molitev tržaških vernikov

S praznikom Binkošti se kristjan vrača v čas, ko je komaj rojevačica se krščanska skupnost, združena v molitvi z Marijo in apostoli, sprejela 'ognjeni krst', ki ga je Jezus obljubil. Slovenska verska skupnost v Trstu se je zbrala na sedežu Slovenskega pastoralnega središča v ul. Risorta, v soboto, 10. maja, da bi ob molitvi še enkrat podoživela te dogodke. G. Maks Suard, g. Tone Bedenčič in g. Marij Gerdol so vodili skupno molitveno srečanje. "Obnovili bomo krstne obljube, začetek našega novega življenja s Kristusom", je dejal

g. Suard, predsednik mladinske pastore. V dvorani

sestre in drugi verniki iz mesta, ki so ubrano zapeli pesem Pridi, pridi Sv. Duh. Pesmi je sledilo berilo iz 2. Mojzesove knjige, nato so verniki in dušni pastirji obnovili krstne obljube, s katerimi so se kristjani odpovedali temi, da bi postali otroci Luči in tako služili Bogu v sveti katoliški Cerkvi. G. Suard je prisotne blagoslovil še nato, ob petju pesmi Pojdi v popolnem miru, v procesiji odpravili do poslopja slovenske nižje srednje šole pri sv. Jakobu, kjer so se srečali z verniki italijanske narodnosti: s tem se je udeležila želja, da bi eni in drugi s skupnim doživljanjem binkoštnega praznika potrdili dejstvo, da so verniki v Trstu, ne glede na narodnostne razlike, eno samo božje ljudstvo. Skupna dvojezična molitev italijanskih in slovenskih vernikov se je nadaljevala v cerkvi sv. Jakoba ap., kjer je tržaški škof Evgen Ravignani potrdil vernike v veri in v pripravljenosti slediti Jezusu. Še enkrat so Božjega sina prosili za dar Svetega Duha, ki je vir vsakega poklica in vir prave ljubezni v Kristusu.

Foto IG

pastoralnega središča so bili prisotni veliko mladih, šolske

z blagoslovljeno vodo Velike noči. Slovenski verniki so se

IG

NARODNI DOM Gost rektor Univerze na Primorskem

Sožitje in kulturni razvoj temeljita na konkretnih dejanjih

Skupno evropsko zavest je treba graditi na konkretnih dejanjih: kultura je nedvomno najučinkovitejše sredstvo za snovanje kremenitejših čezmejnih zvez, predvsem takrat, ko politika

tvorno navezovanje stikov med zamejstvom in koprsko visokošolsko ustanovo, obenem pa pomeni tudi novo pretakanje intelektualnega potenciala med manjšino in vseslovenskim prostorom.

soke šole na tvorno sodelovanju z Univerzo na Primorskem, še zlasti na jezikovnem področju: predstojnica slovenskega jezika Visoke šole prof. Pirjevec se bo namreč v kratkem upokojila in finančne težave bodo pogojevale prihodnost stolice slovenskega jezika. Dokaj zaskrbljujoč položaj torej, ki ga je profsorski kader Visoke šole vendar pripravljen razrešiti.

"Današnje srečanje je zato pa bi dolgo poti krojive sinergije med tukajšnjo stvarnostjo in koprsko", je dejal predsednik Slorija Milan Bufon, ki je izposlavljen željo po čim bolj tesnem snovanju mreže sodelovanja. Bodisi NŠK kot Slori bi lahko na tej relaciji postala akterja pri "konkretni promociji slovenstva v tem prostoru, Slovenski informativni center pa bi lahko postal središče, kjer bi se zamejski in ostali študentje soočali s študijsko ponudbo Univerze na Primorskem". Predsednik Slorija je glede konkretne promocije slovenske znanosti v Trstu predlagal organizacijo simpozija, ki bi junija, ob sklepu

predsedovanja RS Evropski uniji, razčlenil teme medkulturnega in jezikovnega značaja. To bi bila dobra priložnost, da se UP predstavi v Trstu in da Narodni dom postane stičišče nekdanjega večkulturnega pridiha, kajti Slovenci ostajamo v mestnem središču tuje.

Slovenci smo namreč v mestu malo opazni, česar se dobro zaveda predsednik NŠK Vilijem Černo. "Želimo postati tvorni kulturni ustvarjalci v osrčju zalivskega mesta, hočemo suvereno izraziti ves naš potencial, vendar za to potrebujemo močno podporo RS". Černo je prepričan, da smo v tem obdobju priča prodiranju italijanske vplivne sfere v slovensko in italijansko Istro, "mi se pa moramo zato utrditi v Trstu in to lahko storimo le s kulturo".

Igor Gregori

Foto Kroma

zamuja neponovljive priložnosti in hodi svojo pot naprej. Srečanje predstavnikov Slovenskega raziskovalnega inštituta in Narodne in študijske knjižnice z rektorjem univerze na Primorskem Radom Bohincem, ki je bilo v konferenčni dvorani Narodnega doma v četrtek, 8. maja, sodi gotovo v

Mreža sodelovanja pa lahko obsega še širši vidik, če se vanj vključijo tudi kulturni dejavniki večinskega naroda, v tem primeru tržaška univerza. V imenu Visoke šole za tolmače in prevajalce je na srečanju spregovorila tudi Nadine Cellotti in z veseljem napovedala pripravljenost Vi-

Darovi

Namesto cvetja na grob Matejke Peterlin Maver darujeta Anica Maver in Liliana Furlanič 50,00 evrov za Slovensko Vincencijevo Konferenco v Trstu in 50,00 evrov za Društvo Rojanski Marijin dom, Mira Bole 20,00 za Društvo Rojanski Marijin dom.

V spomin na Matejko Peterlin Ma-

ver daruje Marija Zanevra 20,00 evrov za Društvo Rojanski Marijin dom. **V spomin** na Matejko Peterlin Maver darujeta Nataša in Boris Fabjan 50,00 evrov za društvo Rojanski Marijin dom

Obvestilo

Šolske sestre de Notre Dame vabijo na romanje na Trsat in na otok Cres v petek, 30. maja 2008. Za vpis in podrobne informacije poličite na tel. št. 040 220693 ali 347 9322123.

Slovensko prosvetno društvo Mačkolje vabi na otroško likovno in glasbeno srečanje

MALE USTVARJALNE ROKE

v nedeljo, 18. maja, ob 17. uri v Mačkoljah, na prireditvenem prostoru "Na metežici"

Razstava in nagrajevanje del likovnega natečaja "Rdeče češnje, dar pomladi" ter spevoigra "Show strahov" v izvedbi OŠ Livade iz Izole.

Kioski delujejo od 16. ure dalje.

Matejki Peterlin Maver v spomin

Nasvidenje, Matejka!

Nasvidenje na "onem svetu", seveda, kamor ste me prehiteli, in kjer, upam, že uživajte Božje plačilo. Mnogo ste naredili za naš narod, o tem že govorijo in pišejo drugi. To Vaše delo sem občudovala, toda tesneje v stik z Vami sem prišla na drugem področju, na tistem, kjer prevladujejo srce, človekoljubnost, dobrotta. Kdo je najbolj vneto pomagal lajšati zadnje mesece življenja ostareli in bolehnici Feliciti? Kdo je našel čas, da je nosil kosila bolnim prijateljem in znancem? Kdo drug kot že itak prezaposlena Matejka! Samo Bog ve, koliko podobnih drobnih - velikih del je šlo skozi Vaše roke. Hvala.

Hvala, da ste prišli tudi do moje bolniške postelje. Takrat sem že vedela, da se z vsemi močmi borite proti zahrbtni bolezni, in ko sem Vas zagledala, mi je prišla na misel basen o lisici in volku: Bolni zdravega nosi..., kajti Vaša bolezen je bila hujska od moje. Druga misel me je preblisnila, ko ste odhajali: Poslovit se je prišla! In obllile so me solze.

Nekaj mesecev kasneje ste se dokončno poslovili od tega sveta. Bog Vam daj počivati v zasluženem miru, svojcem pa daj Bog tolažbo in zavest, da boste tudi še naprej ob njih in tudi ob vseh nas, ki smo Vas imeli radi.

Hvaležna

Nada Martelanc

Društvo slovenskih izobražencev

P. Banchig, jezuit na meji

V društvu slovenskih izobražencev je bil v ponedeljek, 5. maja, govor o jezuitskem patru Antoniu Banchigu. Iztočnica večera je bila knjiga z naslovom P. Antonio Banchig, gesuita di frontiera, ki je lani izšla pri zadrudni založbi Most v Čedadu. O monografiji, ki jo je uredil beneški kulturni delavec Giorgio Banchig, sta poleg Banchiga samega spregovorila še prof. Marija Cenda in p. Mario Vit, predsednik kulturnega centra Veritas v Trstu, ki je bil avtorju v pomoč pri sestavljanju knjige. P. Antonio Banchig je živel v letih 1814 in 1891. Rodil se je v Tarcentu pri Podbonescu,

kot jezuit pa je bil dejaven predvsem v severni in srednji Italiji, Dalmaciji, Južnem Tirolskem. Na podlagi arhivskega gradiva je Giorgio Banchig odkril, da je bil p. Banchig kot neomajen katolik dvakrat prisiljen zapustiti ozemlja, ki so v času Risorgimenta prešla pod italijansko oblast. Tedaj se je namreč po Italiji razvijala močna protiverska miselnost. P. Banchig, ki je med drugim zaradi velike kulturne in teološke razsežnosti v stolnici v Trentu spregovoril ob 300-letnici konca tridentinskega cekvenega zbora, ki je bil avtorju v pomoč pri sestavljanju knjige. P. Antonio Banchig je živel v letih 1814 in 1891. Rodil se je v Tarcentu pri Podbonescu,

Združeni zbor ZCPZ

Romarski izlet v Cerkno

Združeni zbor ZCPZ iz Trsta se je v soboto, 3. maja 2008, odpravil na vsakoletni romarski izlet. Cilj romanja so bile Lajše pri Cerknem, kjer so se izletniki ob breznu poklonili spominu na žrtve revolucije med II. svetovno vojno in po njej, posebej pa na rojaka iz Barkovelj pri Trstu, duhovnika, Lada Piščanca. Priložnostno komemoracijo je v kapeli ob breznu občuten vodil msgr. Marij Gerdol, neomadeževan spomin na zavednega rojaka pa

ravnatelj slovenskega pastoralnega središča v Trstu, pevci so sodelovali s prepevanjem novega programa, pri orglah pa jih je spremljala mlada organistka iz Idrije Metka Jereb. Romarji so se srečali z duhovnim pomočnikom mag. Andrejem Sedejem, ki jim je predstavil bogastvo domače cerkve, posebej pa opozoril na upodobitev barkovljanskega mučenca duhovnika Piščanca ter Ludvika Sluge na zunanji fasadi. Dopoldanski del romanja, ko

je obudil barkovljanski rojak Aleksander Furlan. V župnijski cerkvi sv. Ane v Cerknem je sv. mašo daroval msgr. Marij Gerdol,

jih je s pristno razlago in vodenjem po Cerkljanskem vodil tudi prijatelj Tomaž Pavšič, so zaključili s kosilom v turistični kmetiji Grapar.

Krožna pot se je iz cerkljanskega hribovja vila ob reki Idrijci do Mosta na Soči in nato ob Soči do Solkana, kjer je zavila proti kromberški župniji, v kateri je dolga leta živel in ustvarjal eden največjih slovenskih skladateljev Vinko Vodopivec. Tam so se srečali z župnikom mag. Cvetkom Valičem, ki jim je predstavil utrip župnije, v kateri je skladatelj Vodopivec ustvaril bogat glasbeni opus. S počastitvijo spomina na skladatelja in njegove 130-letnice rojstva se je romarski izlet zaključil.

J. B.

Prvo in največje sodobno nakupovalno središče pri nas
**Odprt je PALMANOVA
OUTLET VILLAGE**

**PALMANOVA
OUTLET VILLAGE**

Kdor se je v večernih urah minuli četrtek, 8. t. m., napotil iz Trsta ali Gorice po avtocesti proti Benetkam ali Vidmu, je gotovo uvidel, da se "dogaja množična manifestacija", saj je bil tudi sam kar nekaj časa v vrsti, pa naj je bil na avtocesti ali na krajevnih cestah, ki vodijo v Palmanovo. Odprli so namreč veliko nakupovalno središče, kakršnih pri nas še ni bilo, a jih bo v kratkem gotovo zraslo še nekaj, saj tudi pri nas nismo imuni proti sodobnim tokovom trgovine. Palmanova Outlet Village je ime majhni nakupovalni vasi, ki se nahaja tik zraven izhoda z avtoceste med Palmanovo in Aiellom. Da gre za vasico, novo in seveda lepo, tudi kičasto, če hočete, a vasico, v katero boste prej ali slej tudi sami zašli, če ne vi, pa vaši otroci zagotovo. Nakupovalni center Palmanova Outlet Village je torej slavnostno odprl svoja vrata. Je prvi obmejni nakupovalni center v Italiji, ki s svojim obratovanjem pokriva ob-

močje štirih držav: poleg Italije tudi območje Slovenije, Hrvaške in Avstrije. Slavnostna gostja odprtja je bila Elisabetta Canalis, igralka in znan italijanski televizijski obraz, ki je kot vrabček, a njen nasmehek vsakogar od blizu očara. Res je, da je Elisabetta Canalis tudi fotogenična, ker na televiziji odlično deluje, od blizu pa je drobno, suhljato dekle z lepim nasmehom, ki prepriča, obkrožena z za dve gorili velikimi fanti, katere je zares smešno videti z njeno žensko torbico znane italijanske modne hiše v rokah.

Ob meni, sodelavkama Majdi in Katji sem bil namreč svečano obljubil, da jima prinesem fotografijo simpatične Elisabette čisto od blizu!, je neko dekle, tudi sama manekenka, šepnilo prijateljici: "Glej, torbica, ki jo ima Elisabetta, velja tisoč petsto evrov"! A verjemite, bila je čisto majhna, črna torbica, na kateri se je svetilo ime znane modne hiše...

Elisabetta je delovala profesionalno, pripeljali so jo s črnim avtom uro prej, šla je v prvo nadstropje stavbe, v katero sem prišel tudi sam, ker sem prej imel pogovor z gospo, ki je priskrbela denar za nov trgovski kompleks. Je prijazno dekle, od blizu tudi

malce starejša, kot se vidi na televiziji, gotovo pa dosti dosti manjša, kot jo prikazuje televizija!

Nov nakupovalni kompleks je v Furlaniji Julijski krajini v bližini Palmanove, po katerem je prevzel ime. Obsega 110 tisoč kvadratnih metrov površine, v njem pa bo mogoče obiskati 90 trgovin. Parkirišče razpolaga z 2.500 parkirnimi mesti, ki so bila na dan odprtja takoj polna, prepolna!

V samem centru je zaposlenih 500 oseb, v poslovni

Elisabetta Canalis

mreži pa 200 oseb, večina jih ima začasno delovno pogodbo, z izjemno nizkimi plačami. To je seveda druga stran medalje, ki je ne gre zamenjati. Dekleta v trgovinah z oblačili, obutvijo, modnimi dodatki in tudi hišnimi potrebščinami so seveda vsa lepa, tudi to je odveč povedati..

Posicija centra je strateška, v bližini izhoda z avtoceste Palmanova, avtoceste A4 Benetke-Trst in blizu treh glavnih avtocest, ki potekajo iz avstrijske, slovenske smeri ter Benetk. Pričakujejo

več kot 3 milijone obiskovalcev letno, vsaj tako mi je dejal mladi Filippo Maffioli, sin Carla Maffioli, lastnika agencije Promos iz Brescie, ki je poskrbela, da je do izvedbe centra prišlo; Filippo bo odslej skrbel za center v Palmanovi. Še več. Niso mi pozabili niti omeniti, da je samo uro vožnje do Palmanove potrebne za skoraj dva milijona ljudi... če se seveda omejimo na sosednje države in ne pomislimo na turiste v Gradežu, Lignano, Istri.

Zaradi vsega tega in tudi zaradi pestre ponudbe ter pomembnih, modnih italijanskih in mednarodnih znamk, ekskluzivnih za italijanski trg, se Palmanova Outlet Village razlikuje od ostalih. Palmanova

Patrizia in Marianna

Župnik iz bližnje vasi Joannis je nakupovalno središče blagoslovil, v kratkem nagovoru zaželel, da bi ljudje, ki bomo hodili nakupovat, skrbeli tudi za duhovno rast, nakar je sledilo slavje, prej so bili seveda nagovori vseh, ki so bili pri hitri pozidavi nakupovalne vasi soudeleženi. Seveda ni na odprtju manjkalo niti množice krajevnih in deželnih politikov, kot tudi ne pregovorne italijanske zamude, ki se je poznala tudi v tem, da so nekateri lastniki trgovin, ki so vse v samostojnih hiškah raznih živih, sredozemskih barv, tik pred koncem odprtja še polnili police. In kaj bomo v Outletu v Palmanovi kupovali? Predvsem obleke, za vse okuse, pretežno nižje srednjega

sta in urejena stranišča, klopi, na katere bomo sedli, ko bomo utrujeni, veliko trgovin s športnimi artikli, nekaj trgovin z boljšimi vrstami čevljev, tudi hišni pripomočki so na prodaj in še kaj se bo našlo. Dejstvo, da bo nakupovalno središče odprto vsak dan, po večerih.

Postalobokraj srečevanj mladih, to je gotovo.

Zaskrbljenost trgovcev v mestnih in vaških središčih je upravičena, saj s cenami, ki so v nakupovalnem središču v Palmanovi, ne bodo mogli tekmovali, le-te so nižje za 30 ali 70 odstotkov, včasih tudi več.

Ko sem ob devetih zvečer zapuščal Outlet Village, sem bil edini, ki je vozil iz nakupovalnega središča, vanj pa sta se vili dve, dolge, zares dolge

Gostom je igral odlični jazz orkester

Outlet Village je bil zasnovan tako, da združuje intimno vzdušje srednjeveškega mesta, okrožja, tipične uličice ter obrtniške trgovine. Seveda je vse novo in čisto, a kaj zato, ko so pa vitrine lepe!

Tako je število vhodov v nakupovalno vasico omejeno zato, da je vsaka prodajalna enako izpostavljena očesu obiskovalca, da sta mu olajšana pot in orientacija. Podjetje Promos je v tej iniciativi direktor (kupec zemljišč, graditelj trgovskih centrov, vzpostavitelj obratovanja).

Projekt Palmanova Outlet Village je vreden 80 milijonov evrov!

Nastal je v sodelovanju z banko Volksbank Real Estate (oddelek za nepremičnine pri Österreichische Volksbanken AG) in z zasebnimi izraelskimi investitorji. Avstrijsko ljudsko banko je na odprtju zastopala prijazna gospa Isabella Lell Zgartowski, ki je prisotna nagovorila v italijanski, nemščini, hebrejščini in v slovenščini, tudi lepi! Hebrejsko je gospa govorila, ker so zraven tudi izraelski investitorji.

cenovnega razreda, velikih blagovnih znamk ni, slovitih modnih kreatorjev tudi ne. V zameno pa so v nakupovalni vasi tudi okrepčevalnice, bari, parfumerije, izjemno č-

kilometre nepregledni vrsti avtomobilov.

Na sporedu so bili namreč še ognjemet, glasba, pogostitve, tudi priložnostna darila...

Jurij Paljk

Kaj je OUTLET?

Seveda so si outlet trgovine izmislili Američani, kdo pa drugi? Kot odlični trgovci so ugotovili, da jim, še posebej v modnih trgovinah s konfekcijo, po sezoni ostajajo neprodani artikli, ki jim jih ni uspelo prodati niti na raznih znižanjih. In tako so izumili outlet trgovino. Dali so torej na plan stvari, bi lahko rekli. V bistvu pa gre za specializirane trgovine, za katere so tudi vrhunski in bogati modni oblikovalci takoj razumeli, da so lahko odlični posel, saj v njih po navadi prodajo vse blago, ki bi jim sicer ostajalo v skladiščih. Po znižanih cenah seveda! Od 30 do 70 odstotkov so znižanja, ki jih v outlet trgovinah dobiš po navadi. Nikogar niti ne moti preveč dejstvo, da se v outlet trgovinah po navadi prodaja blago minulih modnih sezon, kar pa ni vedno res, saj so se izdelovalci tekstila, beri: modne hiše!, specializirali tudi za outlet prodajo. Seveda obstajajo različne skupine outlet nakupovalnih središč, kar se pozna po ponudbi. Kdor si je v Italiji in po Evropi ogledal kar nekaj takih centrov, kot podpisani, bo takoj videl, da je nakupovalna vasica v Palmanovi namenjena srednje-nizkemu sloju prebivalstva, preprostim ljudem, nam torej. Ne more se namreč primerjati z outlet središčem The Mall, katerega lastniki so Američani, pri Firencah, kjer v toskanski dolinici hodiš po lesenih pločnikih iz teka in vstopaš v Armanijeve, Valentino, Pradine in drugih vrhunskih modnih oblikovalcev butične trgovine. Cene so seveda različne. Popolnoma. In kupci tudi. Kot seveda avti, ki jih v te trgovine pripeljejo.

JUP

NOVI
GLAS

GLAVNI UREDNIK Andrej Bratuž - ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.it
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.it
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.it
www.noviglas.it

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 85 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Tmedia, ul. Malta 6 - Gorica, ul. Montecchi 6 - Trst.
Brezplačno tel. št. 800 129452, iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 13. maja, ob 14. uri.

Iz govora prof. Petra Černica v Rupi

Pomen in aktualnost 1. maja

... Nedvomno predstavlja prvi maj boj za pravice, ki so si jih delavci v tem dolgem obdobju pridobili, obenem pa simbolizira v svoj svoji polnosti doprinos, ki so ga delavci dali k uresničenju pojma socialne države, države, ki jamči medsebojno solidarnost in pomoč. V zgodovini prvega maja odkrijemo, da je zgodba tega praznika tesno povezana predvsem z vprašanjem delovnega urnika, ki je v 19. stoletju normalno presegal 11 ur in mestoma dosegal celo 14 delovnih ur in to kar šestkrat tedensko. Šlo je v bistvu za stanje, v katerem je bil človek suženj dela. V tem kontekstu so nastajali prvi protesti in so se organizirali prvi sindikati, ki so zahtevali znižanje delovnega urnika. Idejo o osemurnem delavniku so namreč že leta 1855 zagovarjali avstralski delavci, ki so v svojih bojih za bolj človeško življenje skovali geslo: "Osem ur dela, osem ur prostega časa in osem ur spanja", ki je nato postalo eno izmed temeljnih zahtev vseh sindikalnih gibanj v drugi polovici 19. stoletja in v prvi polovici 20.

Leta 1866 je ob ustanovitvi to zahtevo osvojila tudi prva socialistična internacionala, ki je jasno oblikovala programsko zahtevo po osemurnem delavniku, ki naj bi ga države morale uzako-

niti. To se je zgodilo že istega leta prav v ZDA, točneje v zvezni državi Illinois, kjer je javna oblast pod pritiskom sindikalnega gibanja prva sprejela tako napredno zakonodajo, pa čeprav je naknadno zakon omejila in onemogočila popolno izvajanje. Vsekakor to je bil nedvomno prvi velik uspeh za delavce. Na osnovi te pridobitve in na osnovi podobnih pridobitev, ki so jih v naslednjih letih delavci dosegli v Kanadi, je oktobra leta 1884 Federation of Organized Trades and Labour Unions, to je Federacija organiziranih obrti in delavskih zvez, dala neke vrste ultimatum tudi ostalim ameriškim zveznim državam, ki naj bi do 1. maja leta 1886 sprejele zakonsko določeno osemurni delavnik, drugače bi ameriški delavci odklonili delovne pogodbe.

Ker javne oblasti niso sprejele zakonodaje, so se v soboto, ki je bil tedaj delovni dan, 1. maja leta 1886 organizirale trume delavcev v Chicagu in pričele s splošno stavko. V 12.000 tovarnah v ZDA je tedaj 400.000 delavcev prekrizalo roke, v samem mestu Chicaga

pa je na stavkovnem spredu sodelovalo nad 80.000 ljudi in tako neizpodbitno dokazalo moč delavcev. Stavke in manifestacije so se nadaljevale tudi v naslednjih dneh, dokler se niso 4. maja delavci zbrali na mestnem trgu Haymarket, kjer je po začetnem miru eksplodirala pred policijsko četo bomba in ubila 8 policistov. Sledil je odgovor policije, ki je tedaj streljala

Foto DP

dan velike mednarodne manifestacije, ki naj bi v vseh državah na svetu in v vseh mestih zahtevala od javnih oblasti za delavce osemurni delavnik. Prvo mednarodno praznovanje prvega maja je bilo tako leta 1890, od leta 1891 dalje pa je ta dan postal praznik delavcev vseh dežel, v katerem naj bi delavci izražali skupnost svojih zahtev in medsebojno solidarnost. V 20. stoletju so številne države uzakonile ta datum kot državni praznik.

... Vsak delavec namreč dobro ve, da je bil osemurni delavnik oz. 40 tedenskih ur dela velika pridobitev in da smo se postopoma dokopali še do številnih drugih socialnih pridobitev, od zdravstvenega zavarovanja, do pokojnine, kar je omogočilo delavcu v zadnjem stoletju, da je s poštenim delom lahko udobno živel.

... Jasnino in neizpodbitno je torej dejstvo, da se moramo danes vsi soočiti s sprejemanjem reform socialne države in torej s sprejemanjem nove zakonodaje o delu... Gre nedvomno za težke korake, ki zahtevajo dobršno mero poguma, a ki so nuj-

ne. Slepo vztrajanje na zaščiti sedanjega stanja bi nas namreč privedlo do tega, kar se je pred kratkim zgodilo z Alitalio, ki pred tremi leti ni bila sposobna sprejemati reform, ki bi delavce za delavce minimalne

zaščite in delovne pogoje. Slepo vztrajanje na zaščiti sedanjega stanja bi nas namreč privedlo do tega, kar se je pred kratkim zgodilo z Alitalio, ki pred tremi leti ni bila sposobna sprejemati reform, ki bi delavce za delavce minimalne

zaščite in delovne pogoje. Slepo vztrajanje na zaščiti sedanjega stanja bi nas namreč privedlo do tega, kar se je pred kratkim zgodilo z Alitalio, ki pred tremi leti ni bila sposobna sprejemati reform, ki bi delavce za delavce minimalne

zaščite in delovne pogoje. Slepo vztrajanje na zaščiti sedanjega stanja bi nas namreč privedlo do tega, kar se je pred kratkim zgodilo z Alitalio, ki pred tremi leti ni bila sposobna sprejemati reform, ki bi delavce za delavce minimalne

prihodnostjo? Pri tem moramo danes biti izredno optimisti. Nedvomno je naša prisotnost, prisotnost Slovencev na tem območju, danes tako dragocena kot verjetno nikoli prej. Z vstopom Slovenije v schengensko območje, kar pomeni s fizičnim padcem meje in s slovenskim predsedovanjem Evropski uniji, se nam nedvomno odpira izredno svetla prihodnost, ki jo moramo do konca izkoristiti.

Vsem je znano, da bo v današnjem svetu nedvomno znanje tista edina gotovost, edina dodana vrednost, ki jo bo imel človek, ko bo, statistično gledano, v svojem življenju večkrat prisiljen zamenjati delo. Več znaš, več veljaš, to je nedvomno geslo prihodnosti, zato je vlaganje v izobrazbo slej ko prej nujno.

V tej optiki pa štarta naša slovenska skupnost v Italiji z veliko prednostjo, saj smo trenutno eden izmed redkih subjektov, ki tu živijo, ki res dobro obvladamo ne samo dva jezika, ampak dve miselnosti, in prav zaradi tega dejansko brez večjih problemov delujemo v dveh prostorih, slovenskem in italijanskem...

Zato se mi zdi pomembno, da ob letošnjem prvem maju, ko dejansko ne obstaja več nobena meja med nami in matico, se še toliko bolj odločno usmerimo v učenje in negovanje slovenskega jezika in to na nivoju šole, društev in medosebnih odnosov, saj predstavlja to za nas, predvsem pa za naše otroke, neprecenljivo dodatno vrednost, ki jim bo omogočila veliko lažjo zaposlitev v svetu, ki bo od nas zahteval vedno več znanja. Naj živi prvi maj!

Madžarska pustolovščina

Balatoni korut - Z biciklom okrog Blatnega jezera

Tako kot pticam selivkam, pingvinom, kitom, jeguljam ali lososom notranja biološka ura ob določenem času zapove premik oziroma začetek potovanja, tako tudi mene vsako leto okrog prvega maja zgrabi neka nagonska potreba po

traj smo bili vsi zabuhli od popikanosti, šipe na avtomobilu pa so bile na notranji strani tako krvave od naše lastne krvi, ki so jo sesale pod udarci padle in na okna prilepljene krilate žrtve, kot bi doživeli hujšo prometno nesrečo. Kljub temu sem v zadnjih letih

ma. Po potrebi se voda odvaja skozi umetni kanal. Za štartno mesto sem izbral znano madžarsko termalno središče Heviz, ki leži le nekaj kilometrov stran od Keszthely-ja, Sloveniji najbližjega mesta ob Blatnem jezeru. "Tam ne boš imel težav s parkiranjem", mi je svetoval prijatelj, ki je turistični vodič, in res je bilo tako. Po petih urah vožnje iz Ljubljane sem avtomobil pustil na enem od parkiršč, sestavljen kolo, ga osedlal s potovalnima torbama, v katerih sem imel najnujnejše za kratek potep, se preoblekel v kolesarska oblačila in odkolesaril, ne da bi se pred tem kjerkoli, kakorkoli dodatno pozanimal o poteku poti. Ob pomoči domačinov mi je uspelo dokaj hitro priti do zelene kva-

kolesarsko pot okoli Blatnega jezera. Pod omenjeno tablo je bila tudi manjša, na kateri je pisalo, da je do kraja Tihany, kjer sem nameraval prenočiti, 61 kilometrov. Dobrih šest sem jih nabral že na poti do jezera, do večera pa je bilo še dovolj časa za uresničenje zastavljenega etapnega cilja.

Namesto dobrodošlice nalič s točo

Kolesarska pot je prvih nekaj kilometrov vodila tik ob železniški progi. Bila je dovolj široka in dobro označena, da je bilo po njej res veselo "pedalirati". Tudi v nadaljevanju krožnega itinerarja sta obe prometni žili večkrat tekli vzporedno, sicer pa je Balatoni korut speljan ob cestah, pa tudi skozi bujno zelenje, ob katerih manj prometnih ulicah, tako da motoriziran promet ne

liko začelo z besedo Balaton v vlogi predpone (Balatonederics, Balatongyorok, Balatonrendes...) in ker nisem imel zemljevida, da bi lahko med njimi razlikoval, me je zaradi napačnega razmišljanja

anoraka, so z neba letela že zrna toče. Vetru, ki mi je že pred nalivom neprenehoma pihal v prsi, se je pridružila še mokrota, tako da me je kmalu zabeležilo, a razmere so bile vse prej kot primerne za

potepanju. Letos me je odvrleklo na tridnevno kolesarsko avanturo okrog Blatnega jezera na Madžarskem. Na internetu sem nekaj kilometrov dolgi kolesarski poti, vse ostalo pa sem prepustil improvizaciji. Spomini na jezero, ki sem ga bežno spoznal pred več kot petnajstimi leti, ko smo s prijatelji na poti v Budimpešto kar v avtomobilu prenočili na njegovem obrežju, niso bili najlepši. Tisto noč smo namreč bolj ali manj prebedeli, saj smo se vse do jutra brez večjega uspeha otepali neverjetno popadljivih komarjev, ki nam niso dali miru in jih je bilo iz minute v minuto več. Zju-

večkrat pomislil, da bi bilo kolesarjenje okrog jezera zanimiva izkušnja, in samo vprašanje časa je bilo, kdaj se lotim projekta. Balaton alias Blatno jezero, ki se ga je oprjel tudi naziv Madžarsko morje, saj ob njem vsako leto dopustuje na tisoče domačin in tujih turistov, je največje jezero v srednji Evropi. Leži na nadmorski višini 104 m, njegova površina pa znaša 592 kvadratnih kilometrov. V povprečju je globoko 3,2 metra, največ pa 11 metrov. Jezero je dolgo približno 77 kilometrov, v širino pa meri od 4 do največ 15 kilometrov. Najpomembnejši pritok je reka Zala, naravnega odtoka pa jezero ni-

dratne table, na kateri je bilo narisano rumeno kolo, nad njim pa je pisalo Balatoni korut. Čeprav ne znam madžarsko, sem takoj razumel, da to pomeni krožno

predstavlja nevarnosti. Imena zarisanih in vasic, ki sem jih puščal za seboj, so si bila preveč podobna in hkrati preveč zapletena, da bi si jih zapomnil. Ker se jih je ve-

na osnovi kmečke logike, da vsak kraj, katerega ime se začne z Balaton, vodi vzdolž jezera, kmalu odneslo stran od obrežja. Tako sem nehoti naredil 20-kilometrski ovinek, kar mi je ob koncu dneve etape namesto predvidenih 65 navrglo 85 prevoženih kilometrov.

Že takoj ob štartu je bilo s severovzhoda, kamor sem bil namenjen, slišati zamolklo grmenje. Tudi barve neba v tisti smeri so opozarjale na to, da se dežju med potjo verjetno ne bom mogel izogniti. Kratka, a huda ploha me je ujela že po dobri uri kolesarjenja, in to na daljšem ravninskem odseku, kjer kot nalašč ni bilo nikarkršnega zavetja. Padalo je tako na gosto, da sem bil v trenutku premočen do kože. Preden mi je uspelo zavarovati potovalni torbi z nepremočljivima prevlekama in se odeti v zgornji in spodnji del

ustavljanje in oblačenje. Gonil sem dalje. Za piko na i je poskrbela še "nesramnost" redkih mimoidočih avtomobilov. Cesta je bila zaradi naliva polna luž, in ker je bila kolesarska steza le dober meter stran, sem, ko so me prehiteli, "pokasiral" tudi obilne vodne pljuske izpod njihovih koles. Vse skupaj je bilo precej tragikomično in zelo podobno kakšnemu odlomku iz legendarnega Fantozzija.

Tudi, ko je po petnajstih minutah nehalo deževati, me je še naprej močilo, saj je voda brizgala izpod koles bicikla, na katerem nisem imel blatnikov. Pokrajina, skozi katero sem "pedaliral", je bila vse bolj gričevnato-vinorodna. Označena pot se je dvigala in spuščala mimo hišic, ki so bile podobne našim dolenjskim zidanicam. Povsod so se šopirile reklamne table za prodajo ali pokušino vina, večinoma v nemškem jeziku, ki je ob Balatonu itak zakon in ima bistveno večjo veljavo kot angleščina.

/ dalje
Nace Novak